

Dokumentation av MODERN ARKITEKTUR i Norrbotten

LANDSTINGSHUSET, LULEÅ

Henrik Åsenius 2002

Dnr 2003/0430

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	s. 2
BYGGNADSBESKRIVNING	s. 3
Exteriör	s. 4
Interiör	s. 5
Konst	s. 6
KONSTRUKTION	s. 6
OMBYGGNADER	s. 7
MEDVERKANDE	s. 7
KULTURHISTORISKA OCH ARKITEKTONISKA VÄRDEN	s. 8
FRAMTID/SKYDD	s. 9
RITNINGAR, LITTERATUR OCH ÖVRIGT ARKIVMATERIAL	s. 10

INLEDNING

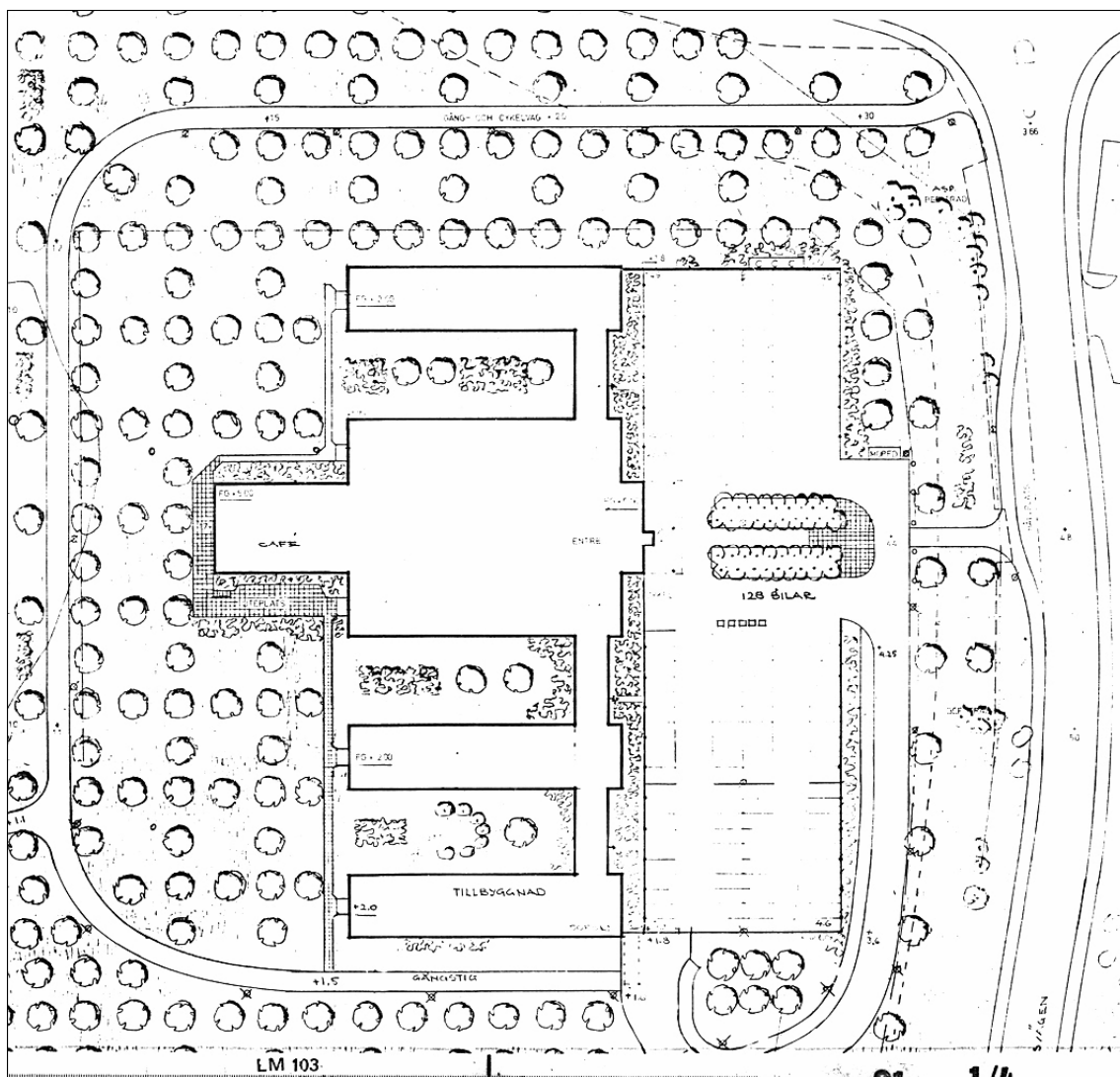
Denna rapport utgör en del av en dokumentation av modern arkitektur i Norrbotten som Norrbottens museum arbetar med som ett led i sin kunskapsuppbyggnad. Syftet är bland annat att öka kunskapen om efterkrigstidens arkitektur i länet, en tidsperiod som annars ofta är förbisedd. Dokumentationen är ett samarbete mellan museets bebyggelseantikvarier och fotografer, och har för avsikt att resultera i dels en skriftlig del, dels en fotodokumentation.

Denna dokumentation av Landstingshuset i Luleå utfördes av Henrik Åsenius under sammanlagt en dryg veckas tid sommaren 2002. Den slutliga redigeringen har gjorts av Lina Karlsson i juli 2003. Insamlat material finns tillgängligt i museets arkiv och bildarkiv.

BYGGNADSBESKRIVNING

Landstingshuset är beläget i kv Valrossen, på tomt nr 7. Tomten är ca 20 000 m² stor och ligger i norra delen av innerstaden. I tomtens ytterkanter löper gång- och cykelvägar, och innanför dessa har björkar planterats på parkytorna. Öster om tomten, på andra sidan Gammelstadsvägen ligger Innerstadens kyrkogård. I norr avgränsas tomten av Svartövägen och i väster av en vattenspegel, tillika Stadsvikens östligaste utlöpare Skutviken. Byggnaden nås från Robertsviksgatan i söder.

Den utvändiga parkeringen med 128 platser ligger öster om byggnaden, i samma väderstreck återfinns även husets huvudentré. Byggnadskomplexet består av fem flyglar, samt sammanbindningsflyglar mellan dessa i öster. Byggnadskropparna har fyra våningsplan. I söder har nyligen grundläggningen för ytterligare en tillbyggnad av huset påbörjats i anslutning till A-flygeln.

Situationsplan: Kv Valrossen 7 med landstingshuset, 1 cm på kartan motsvarar ca 12 m, norr är orienterat uppåt

Exteriör

De fem fyrvåningsflyglarna är orienterade i öst-västlig riktning och binds vinkelrätt ihop med sammanbindningsflyglar i de övriga flyglarnas östra delar. Flyglarna littereras A-E söder ifrån och är placerade på ca 15 m avstånd från varandra. Flyglarnas planmått är ca 44 x 11 m. Sammanbindningsflyglarna är ca 7,5 m breda. Andra och tredje flygeln från norr räknat binds i de två nedre planen samman av en lägre 2-våningsbyggnad som i väster är ca 22 m längre än de övriga flyglarna. Denna den lägre byggnadsdelen var ursprungligen tänkt att bli byggnadens symmetriaxel. Men under byggnadens uppförande tillkom den södra flygeln benämnd A, på situationsplanen benämnd tillbyggnad. I östra änden på den ursprungligt tänkta symmetrilinjen återfinns entrén. I anslutning till denna har en av Sveriges större bankkoncerner en uttagsautomat.

*Byggnaden
fotograferad från
nordöst. Fotograf:
Henrik Åsenius.
Acc.nr: Nbm
2002:53:03*

*Flyglarna B och C fotograferade från
väster.
Fotograf Henrik Åsenius, Acc.nr: Nbm
2002:53:12*

Hela byggnaden är inklädd med grönfärgad aluminiumplåt. Ursprungligen var byggnadens eloxerade aluminiumplåtar champagnefärgade, men dessas kulör har med tiden förändrats. Fönstren på flyglarnas nord- och sydfasader sitter i horisontella band. Övriga fasader har glesare mellan fönstren, i några fall som på flyglarnas gavlar betongar fönstren istället vertikalt. De yttre bågarna är utvändigt klädda med brunfärgade aluminiumprofiler. Samma kulör har de glasade aluminiumpartierna vid entrén. På söderfasaderna sitter meterbredda solavskärmningar av lättmetall över fönstren. Yttertaken är pappklädda.

Interiör

Under marknivå finns garage om 2 822 m² med plats för 104 bilar.

Entréhallens och sammanbindningsflyglarnas golv är marmorklädda och väggarna har målad väv i ljusa färger, dock oftast vit.

Innanför entréhallen återfinns sessionssalen. Salen har lutande golv och går igenom både plan 1 och 2. Rummet har 78 arbetsplatser för politiker, 176 publikplatser, ramp med 15-20 handikapplatser samt 8 arbetsplatser för pressen. Färgmässigt domineras rummet av de röda fåtöljerna. Väggarna är klädda med ljus björkpanel och det nedsänkta taket är vitmålat. Ljusinsläpp sker genom 6 av takets 8 lanterniner. På plan 1 återfinns skyddsrum och verkstadsutrymmen intill sessionssalen medan den på plan 2 omges av bibliotek och sammanträdesrum. Väster om sessionssalen i 2-våningsdelen finns motionsrum på det nedre planet och café/matsal i det övre.

*Sessionssalen.
Nbm acc.nr 2003:111:1.
© Norrbottens museum Foto
Daryoush Tahmasebi.*

Flyglarna har sinsemellan olika färgmarkeringar på väggar, trappdetaljer etc. för att underlätta för besökare att orientera sig i byggnaden. Kontorsarbetsplatser är samlade i flyglarna på ömse sidor om i flyglarnas mitt löpande korridorer. Huset byggdes med 224 arbetsplatser förlagda till i princip lika stora arbetsrum, de minsta med måtten 4,20 x 3,45 m, som har en genomgående likartad inredning. Golven har linoleummattor som ersätter de ursprungliga heltäckningsmattorna, väggarna är klädda med svagt mönstrade tapeter i ljusa färger och undertakens skivor är vitfärgade. Kontorsrummen har möbler av trä som är relativt enkelt utformade. I anslutning till 23 arbetsrum finns lika många samtalsrum. Byggnaden inrymmer även 17 sammanträdesrum.

*Sessionssalstaket fotograferat från
väster.
Fotograf: Henrik Åsenius,
Acc.nr: Nbm 2002:53:10.*

Våtutrymmena är tillsammans med kapprum, personal- och vilrum, hissar och trappor förlagda till de sammanbindande flyglarna. I förbindelseflyglarna mellan kontorsflyglarna A-E finns glasade aluminiumpartier. Byggnadens elradiatorer är vitlackerade i likhet med invändiga snickerier. Golvsocklarna är dock klarlackade. A-flygeln är för närvarande utrymd p.g.a. den påbörjade tillbyggnaden i söder.

*Korridor i förbindelseflygel.
Fotograf: Henrik Åsenius,
Acc.nr: Nbm 2002:53:24.*

Konst

I sessionssalen finns en tredelad gobeläng som är skapad av Endre Nemes. Vid sessionssalens presidiesida betonas det nedsänkta taket av en långsmal komposition på ungefär 7 x 1,8 m detta flankeras av två sidostycken med ungefärliga storlekar 3,30 x 2,75 m. Dessa har färgsatts för att upplevas som en del av/förlängning av de ljusa björkpanelerna på väggarna. Bildinnehållet symboliserar landstingets verksamheter och samhällsuppgifter.

På bordet framför presidiet i sessionssalen står en valurna som skapats av sameslöjdaren Esajas Poggats.

Till invigningen av landstingshuset den 16 oktober 1976 inbjöds ett 40-tal konstnärer att ställa ut sina alster i huset. Landstinget handlade sedan konst för 60 000 kr enligt önskemål från anställda och allmänheten.

I huset finns också konst som anställda medförde från sina tidigare arbetsplatser.

KONSTRUKTION

Landstingshuset ligger på tidigare sjöbotten. Därför krävdes ett omfattande pålningsarbete innan husbyggnaden kunde påbörjas. Pålningen skedde delvis genom rester av spinkkajer. Stommarna är uppförda av platsgjuten betong. Flyglarna har bärande hjärt- och rumsavskiljande väggar, medan ytterväggarna är utfackningsväggar uppförda med regelstommar som skivkläts. Flyglarna saknar vatten- och avloppsledningar. Dessa installationer är samlade i de sammanbindande flyglarna. Uppvärmningen sker med direktverkande el. Den under uppförande tillbyggnaden kommer dock att få fjärrvärme.

OMBYGGNADER

Under uppförandet av landstingshuset utökades byggnaden med en extra flygel, den södra benämnd A, av samma utförande som de övriga. Invändigt har väggar målats om eller fått nya tapeter. Heltäckningsmattorna i kontorsrummen och i korridorerna utanför dessa har ersatts med linoleummattor. Ny teknik har gett upphov till nya installationer. Mycket av teknikininstallationerna finns i sessionssalen.

*A-flygelns sydfasad
fotograferad från söder.
Fotograf: Henrik Åsenius,
Acc.nr: Nbm 2002:53:17*

Grundläggningsarbetena har påbörjats för en ny tillbyggnad söder om A-flygeln som utrymms för ombyggnad.

MEDVERKANDE

För projektering och konstruktion svarade Norrbottens läns landstings tekniska kontor och Norrbottenskommunernas Arkitekt- och Byggnadskontor, NAB-konsult (senare FFNS och Sweco). Ansvarig arkitekt hos NAB-konsult var Göte Lundström, arkitekt SAR. För inredningsprojekteringen svarade Margareta Forss, arkitekt SIR. Ingenjör Vincent Engström från landstingets tekniska kontor var projektadministratör. Byggentreprenör var Platzer Bygg AB. Ingenjör Bror Thanó var byggbolagets platschef.

Göte Lundström (1928-2001)

Göte Lundström avlade arkitektexamen vid Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm 1953. Fem år senare vidareutbildade han sig vid Kungliga Konsthögskolan i Stockholm. Under en period i början av sin arkitektbana arbetade Göte Lundström hos Peter Celsing i Stockholm. Göte arbetade under större delen av sin arkitektbana hos NAB-konsult i Luleå, där han tidvis var chef för arkitekturavdelningen. Parallellt med denna anställning arbetade han på konsultbasis som stadsarkitekt i Piteå. Som debattör lyckades Göte m h a insändare i lokalpressen ändra placeringen av Sunderby sjukhus. Efter pensioneringen startade Göte egen verksamhet, Göte Lundström Arkitektkontor i Luleå. Några av Göte Lundströms övriga verk har nedan sammanställts m h a av hans medarbetare, arkitekt Dan Lundbäck.

Smedkrokens villaområde, Luleå, färdigt 1960

Norrjärdens kyrka, 1967

Kommunhus i Piteå, troligen färdigt 1970

Kommunhus i Älvsbyn, projekterat 1969-70, troligen färdigt 1971-72

Gällivare sjukhus, togs i bruk 1973
Strömbackaskolan, Piteå, troligen färdigt 1973
Björkskatans vårdcentral, Luleå, projektering klar 1975
Örnässets krematorium, Luleå, projekterat 1989-90, troligen färdigt 1991-92

Endre Nemes (1909-85)

Endre Nemes föddes i Ungern och är en internationellt erkänd konstnär. Efter studentexamen i Budapest studerade han filosofi i Wien innan konstintresset tog över och fem års konststudier följde vid akademien i Prag. Därifrån tvingades han p.g.a. sitt judiska ursprung fly 1938. Via Finland och Norge kom Endre till Sverige 1940. Under 1940-talet hade Nemes flera utställningar innan han blev föreståndare och lärare på Valands konsthögskola 1947-55. 1968 utnämndes han till professor. Endre Nemes verk präglas av en mycket personlig fantasi- och symbolvärld, ofta i gnistrande färger och skiftande tekniker. Konstnären finns representerad med verk vid Moderna Muséet, Göteborgs Konstmuseum, Malmö museum, Waldemarsudde, muséerna i Norrköping, Örebro, Borås, Kalmar, Västerås m fl samt ett flertal utländska museer.

KULTURHISTORISKA OCH ARKITEKTONISKA VÄRDEN

Under 1900-talet växte den svenska välfärdsstaten fram. I takt med detta utökades de områden och deras omfång där samhället blev huvudansvarig för verksamheterna. Många kommuner och landsting blev trångbodda och/eller fick sina verksamheter och administrationer utspridda med försämrad effektivitet som följd.

*Landstingshusets entré.
Fotograf: Henrik Åsenius,
Acc.nr, Nbm 2002:53:01.*

Landstingets centralförvaltning i Norrbotten fanns som mest utspridd på fem olika gatuadresser. Detta försvårade det interna samarbetet och kunde verka förvirrande för allmänheten. I takt med att personalen utökades förändrades även arbetsuppgifter och arbetssätt. Beslutet att bygga nytt landstingshus i Norrbotten föregicks av en 10-årsperiod när staten ålade landstingen många nya och utvidgade arbetsuppgifter. I det nya landstingshuset fanns vid invigningen 175 stycken administrativ personal för att betjäna 12 000 landstingsanställda och allmänheten.

Uppdraget som Göte Lundström och hans medarbetare fick var att rita en flexibel byggnad som skulle klara framtida omorganisationer. Huset fick inte bli något skrytbygge utan skulle utgöra en enkel, praktisk och demokratisk arbetsmiljö. Verksamheterna skulle bedrivas rationellt och effektivt utan onödig byråkratisering.

Byggnaden som uppfördes var stor till volymen från början, men utökades under byggandet med ytterligare en flygel. Den rationella stommen fick installationerna samlade i förbindelseflyglarna. Arbetsrummen blev i demokratisk anda nästan identiska till storlek och utförande, med utsikt mot vattenspegeln i väster. Ingen skulle behöva ha kyrkogården i öster som utsikt från sin arbetsplats. Detta var en anledning till att flyglarna med arbetsrum placerades i väst-östlig riktning på tomten. Huvudmotivet var dock att reducera solvärmeproblemen. Landstingshuset försågs även med motionsrum och matsal.

*Nordfasad.
Fotograf: Henrik Åsenius,
Acc.nr: Nbm 2002-53-07.*

Verksamheter som bygger på samverkan mellan olika grupper och genom beslut i demokratisk ordning kräver lokaler för samråd, utbildning, sammanträden och konferenser. Landstingshuset är därför försett med mängder av dessa rumstyper. Störst är sessionssalen. Tanken var att inte enbart klara de egna lokalbehoven utan att även bli hyresvärd. För att besökare skall kunna orientera sig i byggnaden har flyglarna olika färgmarkeringar och alla rum ett nummer, exempelvis D202. Detta rum ligger i flygel D på plan 2 och har nummer 02.

Byggnaden har inte utsatts för några större förändringar. Heltäckningsmattorna har ersatts av linoliummattor, väggarna har målats och tapetsrats om, och de flesta arbetsrummen har fått nya kontorsmöbler. I övrigt är det mesta sig likt från husets ursprung. Den mest iögonfallande förändringen är fasadernas champagnefärgade aluminiumplåtar som med tiden blivit ljusst gröna. Byggnadens utformning och utseende är till väsentliga delar intakta och visar på de ideal och samhällsströmningar som rådde i 1970-talets Sverige.

FRAMTID/SKYDD

Byggnaden har inget skydd för dess kulturhistoriska värde vare sig i detaljplanen eller i kulturminneslagen utan eventuella åtgärder prövas mot Plan- och bygglagen.

Enligt arkitektens intentioner bör ej framtida tillbyggnader ske med fler flyglar utan genom uppförande av ett annex.

RITNINGAR, LITTERATUR OCH ÖVRIGT ARKIVMATERIAL

Arkivmaterial angående landstingshuset, kv Valrossen 7 i Luleå

Norrbottnens minne

F19, Landstingshuset i Norrbotten

20-sidig broschyr om landstingshuset med beskrivningar av byggnaden, verksamheterna etc, kopierad

Landstingsarkivet (deponerat hos Norrbottens minne)

Mapp: 1976, K:3, B:1

Ljudkassett från invigningen (ej avlyssnad)

Körschema för bildspel, 4 sidor, kopierade

61 styck diabilder till bildspel enl. ovan i pappkartong, visar äldre landstingshus, projektering, bygge, invigningen etc.

Plastlåda märkt: Flyttning, K6, Vol. 3

30 styck diabilder, personal med flyttkartonger etc.

Plastlåda märkt: Invigning, K5

50 styck diabilder, Invigningsfesten den 16/10 1976

Förvaltningsutskottet, NLL-tidningen 1976, B1:5

Norrbottnens läns landstings informationstidning, 16 sidor kopierade ur nr 8/1976, om byggnaden, bygget, personalen etc

Dnr 25/8, 1974, Reg. Nr. 7000, (29)

Förvaltningsutskottets sammanställning av investeringar i byggnader och utrustning, 3 sidor kopierade

Dnr 509/8, 1974, Reg. Nr. 7701, (6)

Ekonomisk redovisning av nybyggnad av kanslihus, 6 sidor kopierade

Dnr 1874, 1975, Reg. Nr. 7701

Ritningar med förslag till utökning av huset med ytterligare en flygel med lokaler bl a för Norrdata och Folk rörelsearkiv med 76 kontorsrum och 75 parkeringsplatser

Landstingets fastighetsavdelning (plan 1 i landstingshuset)

Inga arkivhandlingar hos dem enligt förvaltaren Mats Isaksson, tel. 783 84

Stadsbyggnadskontoret

Har ritningar enl. separat förteckning från stadsbygg. Har fått kopior på situationsplan, planer och fasader, dock utan den första tillbyggnaden i form av A-flygeln.

Sweco i Luleå

Arkivsökning här och sammanställning av byggnadsdateringarna har utförts av Dan Lundbäck.

Lundbäck, Dan

Arkitekt och tidigare arbetskamrat med Göte Lundström. Dan anställdes 1970 på NAB:s Luleåkontor och arbetade inom denna koncern till 1999. Numera är Dan verksam vid länsstyrelsens Plan- och Bostadsfunktion för Norrbottens län i Luleå. Efter telefonsamtal har Dan varit behjälplig med arkivsökningar hos Sweco, tidigare VBB-VIAK och NAB.